

www.2010againstpoverity.eu
2010againstpoverity@ec.europa.eu

U kunt de **publicaties** van het directoraat-generaal Werkgelegenheid, sociale zaken en gelijke kansen downloaden of een gratis abonnement nemen via:
<http://ec.europa.eu/social/publications>

U kunt zich ook opgeven voor de gratis *elektronische nieuwsbrief Sociaal Europa* van de Europese Commissie
at **<http://ec.europa.eu/social/e-newsletter>**

<http://ec.europa.eu/social/>

EUROBAROMETER-ONDERZOEK OVER ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING 2009

Europese Commissie

2010
Europees Jaar
van de bestrijding
van armoede
en sociale uitsluiting

www.2010againstopoverty.eu

***Europe Direct helpt u antwoord te vinden op uw
vragen over de Europese Unie***

Gratis nummer (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Als u mobiel belt, hebt u misschien geen toegang tot gratis nummers of kunnen kosten worden aangerekend.

WETTELIJKE VERKLARING

Noch de Europese Commissie, noch enige persoon die optreedt in naam van de Commissie kan verantwoordelijk worden gesteld voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de gegevens in deze publicatie.

Foto's: Michel Loriaux © Europese Unie

Meer gegevens over de Europese Unie vindt u op internet via de Europaserver (<http://europa.eu>).

Bibliografische gegevens bevinden zich aan het einde van deze publicatie.

Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2009

ISBN 978-92-79-13679-5

doi: 10.2767/58612

© Europese Unie, 2009

Overneming met bronvermelding toegestaan.

Hergebruik van foto's verboden.

Printed in Belgium

GEDRUKT OP CHLOORVRIJ GEBLEEKT PAPIER

Europese Commissie

EUROBAROMETER-ONDERZOEK OVER ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING | 2009

Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie

2009 — 8 blz. — 21 × 29,7 cm

ISBN 978-92-79-13679-5

doi: 10.2767/58612

Deze publicatie is beschikbaar op papier in alle officiële talen van de EU.

Waar kunt u EU-publicaties krijgen?

Betaalde publicaties:

- bij de EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- bij uw boekhandel onder vermelding van titel, uitgever en/of ISBN-nummer;
- rechtstreeks bij een van onze verkoopagenten. U vindt de contactgegevens op <http://bookshop.europa.eu> of u kunt ze per fax aanvragen op +352 2929-42758.

Gratis publicaties:

- bij de EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- bij de vertegenwoordigingen en delegaties van de Europese Commissie. U vindt de contactgegevens op <http://ec.europa.eu> of u kunt ze per fax aanvragen op +352 2929-42758.

INLEIDING

Solidariteit is een basisprincipe van de Europese Unie. Alle burgers moeten in staat zijn te profiteren van goede tijden, maar ook de lasten delen in slechte tijden. Toch leven 80 miljoen Europeanen onder de armoedegrens en ondervinden veel burgers moeilijkheden bij het vinden van werk en huisvesting en bij de toegang tot onderwijs en sociale en financiële voorzieningen.

Tien jaar na de afspraak van regeringsleiders om armoede te lijf te gaan in de EU, markeert het jaar 2010 het **Europees Jaar tegen Armoede en Sociale uitsluiting**. De doelstellingen omvatten vier speerpunten en richtlijnen:

- erkenning van het recht van mensen die zich in een situatie van armoede of sociale uitbuiting bevinden om in waardigheid te leven en een actieve rol in de samenleving te spelen;
- gedeelde verantwoordelijkheid voor en participatie in de strijd tegen armoede, met de nadruk op zowel collectieve als individuele actie;
- bevordering van cohesie, het uitbannen van armoede en sociale integratie positief belichten voor de gehele samenleving;
- herbevestiging van politieke inzet en concrete actie om armoede en sociale uitsluiting uit te bannen op alle bestuursniveaus, alsook betrokkenheid bij het behalen van de doelstelling binnen de samenleving.

Deze brochure geeft een overzicht van de belangrijkste bevindingen van een onderzoek, uitgevoerd door Eurobarometer op het gebied van armoede en sociale uitsluiting, gepubliceerd in oktober 2009.

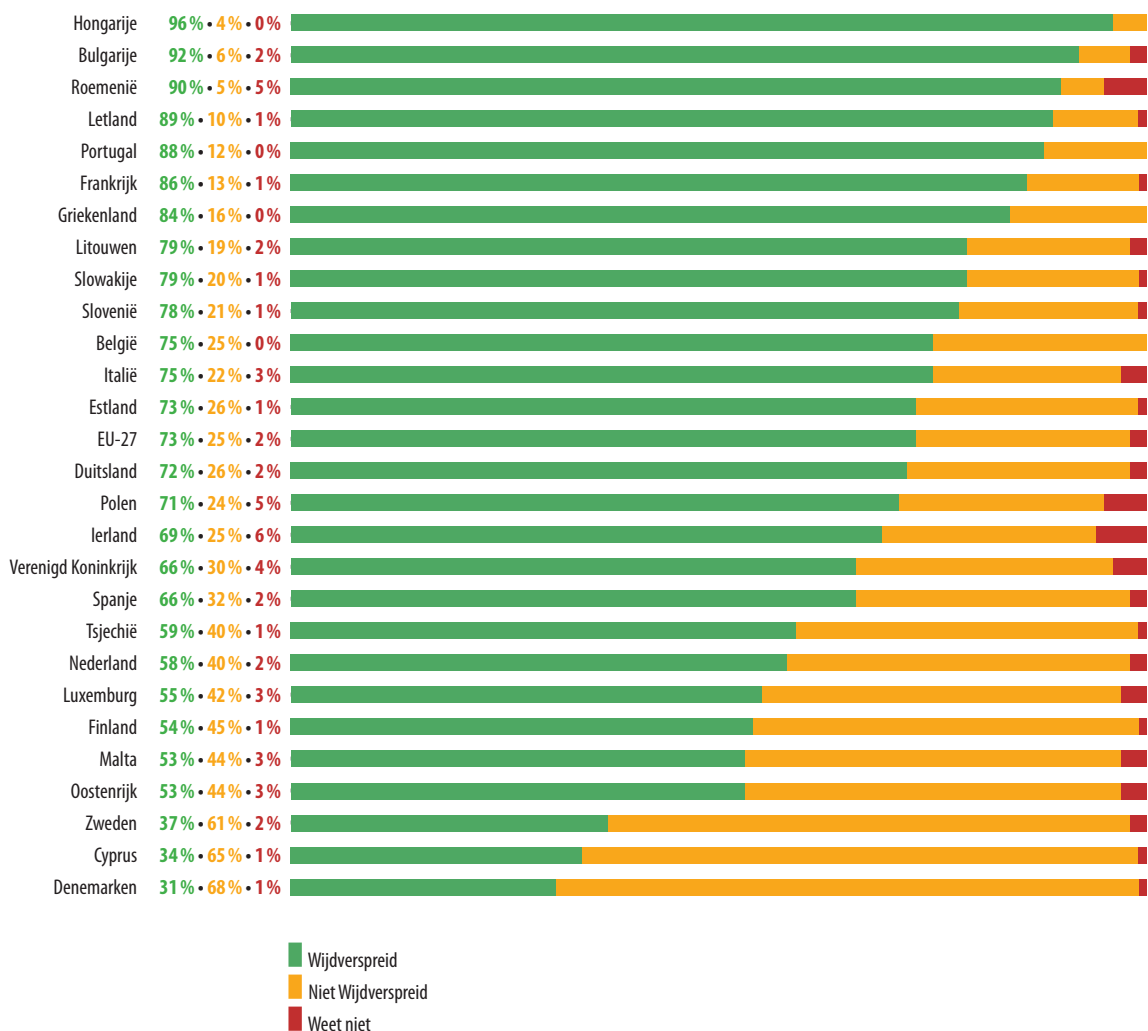
Dit onderzoek werd in opdracht van het directoraat-generaal (DG) van de Europese Commissie voor Werkgelegenheid, Sociale Zaken en Gelijke kansen uitgevoerd tussen 28 augustus en 17 september 2009 door *TNS Opinion & Social network*. *De onderzoeksmethode van de instellingen binnen TNS Opinion & Social network wordt als bijlage meegeleverd bij het volledige rapport, samen met de statistieken.*

1. PERCEPTIE VAN DE VERSPREIDING VAN ARMOEDE IN DE EU

Bijna 80 miljoen Europeanen, ofwel 16% van de totale bevolking van de EU, leven onder de armoedegrens. Europeanen definiëren armoede op verschillende manieren. Ongeveer een kwart (24%), spreekt over armoede wanneer mensen zo weinig middelen hebben dat ze niet volledig kunnen deelnemen aan de maatschappij waarin ze leven. Tweeëntwintig procent van de ondervraagden ziet armoede als het niet in staat zijn om de primaire levensbehoeften te kunnen betalen en eenentwintig procent spreekt over armoede als men afhankelijk is van liefdadigheid of sociale voorzieningen. Een aanzienlijke minderheid (18%) denkt dat mensen arm zijn als ze onder de armoedegrens leven.

Bijna driekwart (73%) denkt dat er veel armoede in hun land heerst. De mate waarin armoede als wijdverspreid wordt beschouwd, verschilt echter enorm van land tot land.

Is armoede volgens u in (ONS LAND) ...?

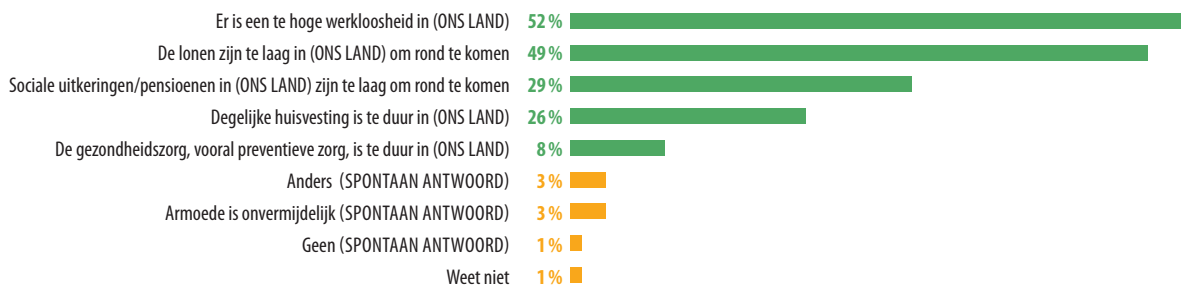

Meer dan acht op de tien Europeanen (84%) denkt dat de armoede in hun land de afgelopen drie jaar is toegenomen. Meer dan de helft van de burgers in Hongarije (64%), Letland (62%) en Griekenland (54%) denkt dat het zeer sterk is toegenomen.

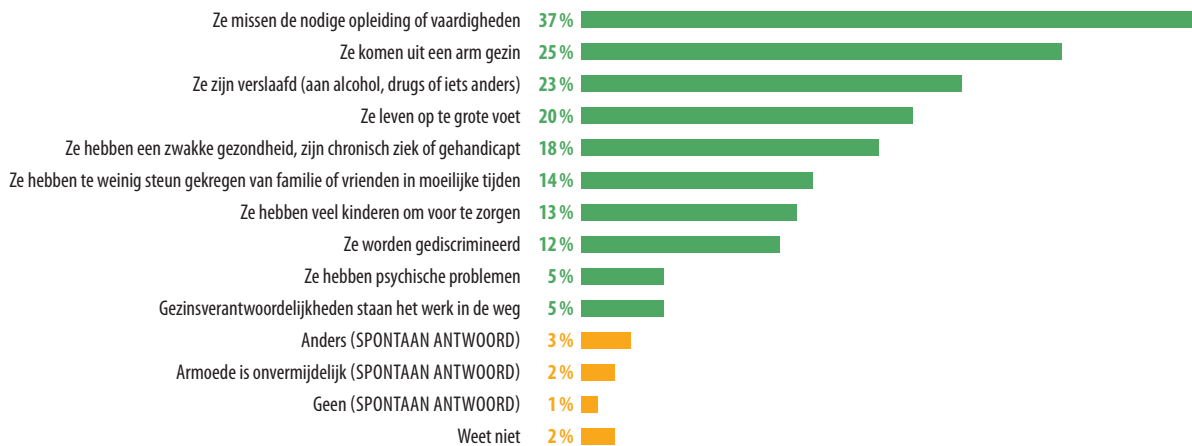
2. PERCEPTIE VAN OORZAKEN VOOR ARMOEDE

Armoede kan worden verklaard door maatschappelijke en persoonlijke factoren. Hoge werkloosheid en onvoldoende inkomen worden vaak als maatschappelijke factoren beschouwd, met inbegrip van te lage uitkeringen en pensioenen en de buitensporig hoge kosten van degelijk onderdak. Gebrek aan opleiding of vaardigheden, overgeërfde armoede en verslaving worden meestal als persoonlijke factoren aangemerkt.

Welke twee factoren in de samenleving zijn volgens u de beste verklaring voor armoede?

Als u nu aan arme mensen denkt, welke twee factoren hebben er dan volgens u aan bijgedragen dat ze arm zijn? (ROTEER – MAX. 2 ANTWOORDEN)

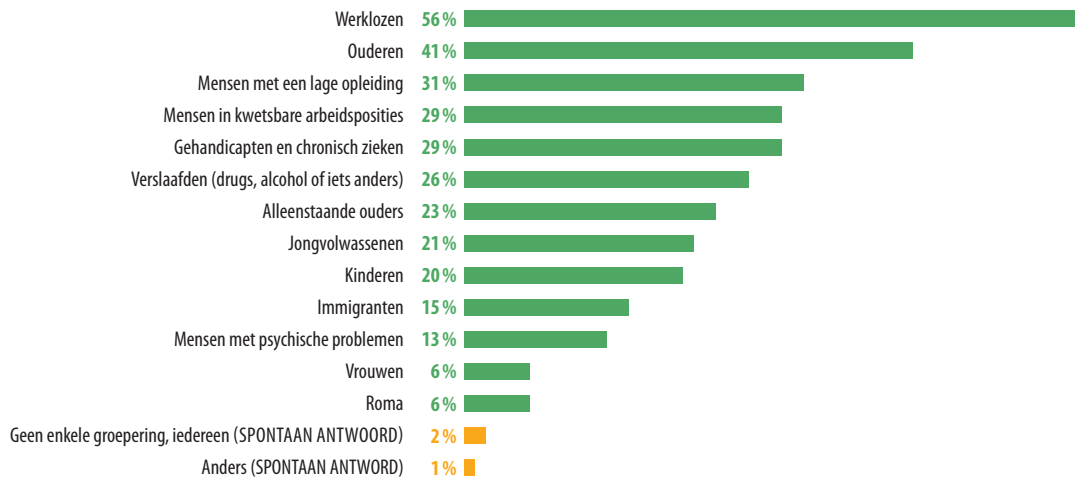
Gebrek aan opleiding of vaardigheden wordt door 53 % van de ondervraagden gezien als oorzaak van armoede in Nederland, en door 51 % in Denemarken en Duitsland. In Zuid-Europa – met name in Cyprus (44 %) – wordt armoede vooral beschouwd als een probleem dat voortkomt uit overerving. Zuid-Europeanen leggen de nadruk op familiebanden en de samenleving (bv. 32 % van de ondervraagden in Portugal gelooft dat mensen arm zijn omdat ze te weinig steun van familie of vrienden ontvangen).

In veel landen verbindt men armoede aan de kosten van huisvesting: 67 % van de Europeanen vindt degelijke huisvesting te duur. Deze mening wordt vooral gedeeld in Tsjechië en Cyprus (elk 89%), maar ook in Luxemburg, Malta (elk 86 %) en Slowakije (84 %).

3. RISICOGROEPEN

Meer dan de helft van de Europeanen (56%) denkt dat werklozen het meeste risico lopen op armoede. Maar 41% denkt dat ouderen de meest kwetsbare groep vormen en 31% ziet laagopgeleide mensen met weinig vaardigheden als de grootste risicogroep. Andere risicogroepen die werden genoemd, zijn Europeanen met een kwetsbare arbeidspositie, gehandicapten en chronisch zieken.

Welke bevolkingsgroepen in (ONS LAND) lopen het meeste risico om door armoede getroffen te worden?

Uit het onderzoek blijkt ook dat leeftijd een belangrijke rol speelt in de publieke opinie over de kwetsbaarheid van ouderen: veel minder jonge Europeanen (tussen de 15 en de 24) dan „oudere“ Europeanen (van 55 jaar en ouder) denken dat ouderen het meeste risico lopen om door armoede te worden getroffen (33% vs. 45%).

4. WELKE EUROPEANEN DENKEN DAT ZE ZELF RISICO LOPEN?

Armoede wordt beschouwd als een wijdverspreid en toenemend probleem, maar de meeste Europeanen gaan ervan uit dat het hen niet persoonlijk zal treffen.

Volgens een aantal kernpunten van de risicoanalyse – zoals in staat zijn om rond te komen en rekeningen te betalen, het gevoel dat men vaker in het rood staat, al dan niet zijn baan weet te behouden, de veronderstelling dat men misschien dakloos wordt – lijkt het erop dat de meeste Europeanen vertrouwen hebben in hun persoonlijke situatie.

Een huishouden kan verschillende inkomstenbronnen hebben. Er kan sprake zijn van tweeverdieners. Als u aan uw gezamenlijke huishoud-pot denkt, kan uw huishouden dan rondkomen?

	Makkelijk	Meestal wel	Moeilijk	Weet niet
EU-27	30%	56%	12%	2%
DK	57%	37%	5%	1%
SE	53%	41%	4%	2%
NL	50%	40%	8%	2%
LU	47%	46%	5%	2%
DE	45%	45%	9%	1%
AT	43%	50%	6%	1%
FI	43%	53%	3%	1%
BE	38%	50%	11%	1%
UK	35%	54%	8%	3%
SI	33%	54%	13%	-
IE	30%	54%	10%	6%
ES	28%	60%	10%	2%
FR	25%	62%	12%	1%

	Makkelijk	Meestal wel	Moeilijk	Weet niet
IT	24%	61%	13%	2%
MT	24%	65%	9%	2%
SK	24%	63%	13%	-
CY	23%	54%	23%	-
PL	21%	59%	17%	3%
PT	21%	62%	15%	2%
EE	20%	65%	13%	2%
LT	20%	60%	18%	2%
CZ	17%	69%	13%	1%
LV	12%	56%	30%	2%
EL	11%	54%	35%	-
RO	9%	63%	24%	4%
BG	5%	52%	40%	3%
HU	5%	61%	34%	-

Het vermeende risico op armoede is bij werklozen veel meer aanwezig dan bij het EU gemiddelde:

- Ze denken tweemaal zo veel dat ze in het rood komen te staan (50% vs. het EU- gemiddelde van 27%).
- Ze lopen meer dan tweemaal zoveel kans om doorlopend problemen te hebben met betalingen en aflossingen van leningen (46% vs. 21%).
- Ze vinden het driemaal moeilijker om rond te komen (31% vs. 12%).
- Ze denken dat ze tweemaal zoveel kans lopen om dakloos te worden (16% vs. 7%).

5. DE GEVOLGEN VAN ARMOEDE

Europeanen die niet rond kunnen komen zijn minder tevreden met hun leven dan de gemiddelde persoon. Ze hebben meer gezondheidsklachten en huiselijke problemen.

Tevredenheid met ... (gemiddelde score van 1-10 waarbij 1 staat voor erg ontevreden en 10 erg tevreden)	EU-27 gemiddelde score	Het vermogen van huishoudens om rond te komen		
		Makkelijk	Gemiddeld	Moeilijk
Leven in het algemeen	6,9	7,8	6,7	4,9
Persoonlijke gezondheid	7,2	7,6	7,2	6,3
Gezinsleven	7,7	8,2	7,7	6,7

Dit zijn niet de enige vermeende gevolgen van armoede. Bijna negen op de tien Europeanen (87%) geloven dat armoede de kans op degelijke woonruimte belemmert, acht op de tien geloven dat armoede de toegang tot hoger of volwassenenonderwijs in de weg staat en 74% gelooft dat ze minder kansen op de arbeidsmarkt hebben. De meeste Europeanen (60%) geloven dat de toegang tot een goede basisschool door armoede wordt belemmerd en 54% denkt dat het onderhouden van een sociaal netwerk van vrienden en kennissen door armoede wordt beperkt. Velen vinden publieke voorzieningen te duur en dat verklaart wellicht waarom men vindt dat armoede de toegang tot dergelijke voorzieningen beperkt.

→ Men is bezorgd over de vergrijzing die gepaard gaat met langdurige zorgvoorzieningen: 45% denkt dat het onbetaalbaar wordt. Ongeveer een derde (35%) vindt ook de kinderopvang te duur en 34% vindt sociale woningen te prijzig.

De meeste Europeanen ondervinden geen moeilijkheden bij de toegang tot financiële diensten, maar voor de kwetsbare groepen ligt dat heel anders.

- **Werklozen:** voor zeven op de tien werkloze Europeanen is het moeilijk om een hypotheek te krijgen, terwijl het EU-gemiddelde van mensen die tegen dergelijke problemen aan lopen 49% is. Nog eens 58% van de werklozen krijgt amper een lening, vergeleken met een EU-gemiddelde van 34%, en 47% kan geen creditcard bemachtigen (het EU-gemiddelde ligt op 27%).
- **Europeanen die moeilijk rond kunnen komen:** bijna drie van de vier van deze burgers (72%) krijgen moeilijk een hypotheek, 64% heeft problemen om een lening af te sluiten en 55% krijgt moeilijk een creditcard.

Financiële uitsluiting: een groot probleem

Als mensen eenmaal arm zijn, is het moeilijk om uit deze situatie te komen. En als het om financiële diensten gaat, zijn de verschillen per land nog groter:

Een hypotheek afsluiten: in Finland meent slechts 20% problemen te hebben, vergeleken met 90% in Spanje.

Een consumentenkrediet afsluiten: de antwoorden liepen uiteen. In Finland zegt een magere 12% dat ze hiermee problemen hebben tegenover een grote meerderheid van 78% in Spanje. Zeker de helft van de ondervraagden in Bulgarije (53%) en Cyprus (50%) zei dat ze tegen deze problemen aanliepen.

Een creditcard aanvragen: het aantal mensen dat problemen ondervond bij het aanvragen van een creditcard liep uiteen van 12% in Nederland en Zweden, tot 55% in Spanje.

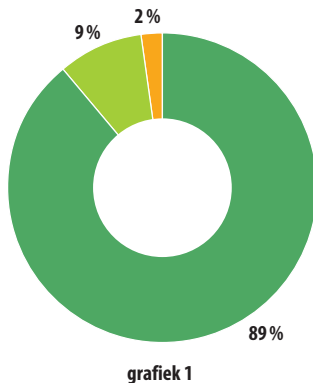
6. ARMOEDEBESTRIJDING

Gemiddeld 89% van de Europeanen zegt dat onmiddellijke actie van de nationale overheid nodig is om armoede te bestrijden. (Grafiek 1)

Niet alleen de mensen die moeilijk rondkomen zeggen dat; 85% van de ondervraagden in de beterbedeelde categorie (gezien hun inkomen) zijn het eens met de stelling dat armoede onmiddellijk door de overheid moet worden aangepakt.

Geef bij de volgende stellingen aan in hoeverre u het eens of oneens bent dat ...
Armoede in (ONS LAND) is een probleem dat de overheid onmiddellijk moet aanpakken.

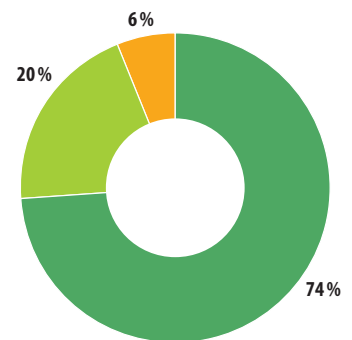
■ Mee eens
■ Oneens
■ Weet niet

grafiek 1

Als u alles bij elkaar optelt, hoe belangrijk is dan de taak van Europese Unie bij de bestrijding van armoede?

■ Belangrijk
■ Onbelangrijk
■ Weet niet

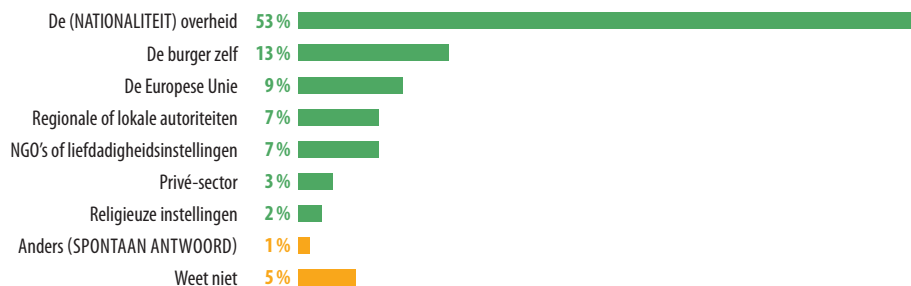

grafiek 2

De meeste Europeanen vinden dat de Europese Unie een belangrijke rol speelt bij het bestrijden van armoede, ook al zijn ze niet van mening dat de EU hoofdzakelijk verantwoordelijk is (28% zegt „erg belangrijk“, en 46% „enigszins belangrijk“).

Het is een wijdverspreide gedachte in Europa dat de EU een belangrijke taak heeft bij de bestrijding van armoede, vooral in Malta (93%) en Slowakije (91%).

Wie is volgens u op de eerste plaats verantwoordelijk voor het verminderen of voorkomen van armoede in (ONS LAND) als u onderstaande lijst bekijkt?

In heel Europa vindt 53% dat de nationale overheid een leidinggevende rol moet hebben in de strijd tegen armoede. Op nationaal niveau lopen de meningen hierover uiteen van 24% (in Frankrijk) tot 85% (in Bulgarije). Andere landen waar meer dan driekwart van de burgers de overheid een centrale rol toebedelen zijn Hongarije (80%) en Letland (77%). Andere hoofdrolspelers worden verantwoordelijk gehouden voor de aanpak van het probleem:

- Meer dan een kwart van de Nederlandse ondervraagden vinden dat **de burger zelf** verantwoordelijk is voor armoedebestrijding (27% vs. een EU-gemiddelde van 13%). Finland is de enige andere lidstaat waar deze mening door een vijfde van de burgers wordt gedeeld (22%).
- Een kwart van de Franse ondervraagden denkt dat armoedebestrijding vooral thuis behoort bij **NGO's of liefdadigheidsinstellingen** (26% vs. een EU-gemiddelde van 7%).
- In Griekenland vindt 23% dat armoedebestrijding vooral een verantwoordelijkheid is van **Europese Unie** (vs. een EU-gemiddelde van 9%). In Luxemburg denkt 20% er ook zo over.

CONCLUSIE

Europeanen zijn zich sterk bewust van de mate van armoede en sociale uitsluiting in de hedendaagse samenleving: bijna drie op de vier Europeanen merkt dat armoede wijdverspreid voorkomt in hun land, al verschillen de meningen sterk per lidstaat. De perceptie van wat het betekent om arm te zijn, is steeds vaker een gebrek aan middelen, niet volledig kunnen participeren in de maatschappij, een gebrek om aan de eerste levensbehoeften te kunnen voldoen of afhankelijk te zijn van liefdadigheid of sociale voorzieningen.

Meer dan 80% van de Europeanen antwoordt dat armoede in hun land de laatste drie jaar is toegenomen. Deze bevinding moet worden gezien in de context van de huidige economische crisis, waarvan de gevolgen nog lang merkbaar zullen zijn.

De factoren van armoede die worden toegeschreven aan de samenleving zijn vooral werkloosheid en te lage lonen om de kosten van het levensonderhoud te dekken. Een andere vermeende oorzaak van armoede zijn de kosten van huisvesting: tweederde van de Europeanen vindt het moeilijk om een betaalbare woning te vinden. De meest genoemde persoonlijke factoren die leiden tot armoede zijn gebrek aan opleiding of vaardigheden, overgeërfde armoede en verslaving.

Dit onderzoek bevestigt de vermeende kwetsbaarheid van werklozen: meer dan de helft van de Europeanen denkt dat die groep het meeste risico loopt. Bijna de helft vindt dat werklozen voorrang moeten krijgen bij het verlenen van sociale bijstand. Ook de ouderen worden gezien als een kwetsbare categorie.

De werklozen voelen zelf ook veel vaker dan andere Europeanen dat ze het risico lopen op armoede. Daarnaast levert dit onderzoek het bewijs voor de zogeheten armoedeval: wie eenmaal arm is, kan moeilijk aan de situatie ontsnappen. Het onderzoek laat bijvoorbeeld zien dat degene die moeite heeft om rond te komen, moeilijker een hypotheek krijgt, een derde krijgt geen lening, en meer dan de helft lukt het niet om een creditcard te bemachtigen.

Men vindt dat armoede een probleem is dat onmiddellijk aangepakt dient te worden: negen op de tien zijn van mening dat de overheid actie moet ondernemen. Meer dan de helft van de ondervraagden wijst naar de eigen regering als hoofdverantwoordelijke voor het terugdringen en voorkomen van armoede.

Tenslotte gelooft bijna driekwart van de Europese burgers dat de Europese Unie een belangrijke taak heeft bij de bestrijding van armoede.